

Oponentský posudek

Petra Bezděková: Skupinová práce dětí na základní škole z genderového hlediska. Diplomová práce, FHS UK, Praha 2012.

Posudek vypracovala: Dr. Jana Valdřová, Ph.D., katedra germanistiky PF JU v Českých Budějovicích, Jeronýmova 10, 371 15 České Budějovice, tel. 38 777 3224, valdrova@pf.jcu.cz

Autorka zvolila poměrně velmi málo u nás probádanou problematiku přechodně oddělené výuky dívek a chlapců a jejích efektů při prosazování rovného pojednávání dětí ve výuce.

Práce je členěna na teoretickou a empirickou část. Teoretická část je poměrně rozsáhlá; bylo ji možné zaměřit méně obecně, soustředit se na předmět testování a jeho pojednání v Česku a zahraničí. Doporučila bych rozsáhleji referovat o zahraničních konceptech a zkušenostech s oddělenou výukou s přechodně oddělenou výukou (lze je najít pod hesly *separate classes for boys and girl, oddělené vzdělávání dívek a chlapců* aj.), známý je projekt vídeňského gymnázia v Rahlgasse (informace jsou dostupné též v angličtině).

Formulace výzkumných otázek poskytla prostor pro kritickou reflexi stávajících přístupů k výuce; vedlejší výzkumnou otázku lze ovšem vnímat též jako podotázku předchozí. Učitelčino vidění dívek a chlapců (s. 40) je ukázkou genderové stereotypie. Není jasné, jak se tento popis snáší s konstatováním (učitelky nebo autorky?), že ve třídě „není málo dětí, které takovému popisu neodpovídají“ (tamtéž). Jak známo, učitelská očekávání ovlivňují chování dětí; s tím bylo vhodné se kriticky vyrovnat. K designu a provedení testů lze mít určité výhrady:

- Za promeškanou příležitost k testování považuji úkol v předmětu Svět kolem nás, kde děti vlastně memorovaly zeměpisná fakta. Bylo možné otevřít diskusi o aktuálních společenských tématech a z nahrávky pak analyzovat chování dívek a chlapců lépe, než z vypočítávání států, řek a pohoří. (Také v českém jazyce bylo možné zvolit analyticky výživnější úkol.)
- Je problematické nechat děti tvořit pracovní skupiny samy (s. 43). Podobný problém známe ze sestavování sportovních družstev, kdy dvě kapitánky/dva kapitáni vybírají střídavě ze skupiny dětí, a v určité formě také z tanečních hodin v pozdější věkové fázi.
- Otázky byly formulovány pro některé děti příliš abstraktně, jak zjistila sama autorka. Odpovědi jsou tudíž často vágní, různorodé a analyticky z nich nelze těžit, což autorka vzápětí přiznává konstatováním v Závěru práce (s. 59), že „žádné z dětí není stejné jako jiné a ani všichni chlapci nebo všechny dívky nejsou stejní“. Zřejmě by teprve analýza videonahrávky ukázala, jak se které děti podílejí na úkolu a co dělají jinak než v předchozí skupině.
- Není jasné, zda a jak byl dětem nakonec „odhalen“ problém genderově citlivé výuky, což by byla výborná příležitost ke kritické reflexi na úrovni, odpovídající dětské mysli.

V Závěru je znát bezradnost autorky, která nakonec cituje principy genderově citlivé výuky. Přesto považuji za podstatné, že studentka si předsevzala splnit metodicky velmi obtížný úkol, zvládla jej opravdu dobře. Prokázala nevšední cit pro práci s dětmi a snahu o objektivnost vlastního nazírání na problematiku, uměla pohotově zareagovat na aktuální situaci. Její postup shledávám inspirativní pro stejně zaměřené výzkumy, které budou následovat.

Obhajoba by měla být příležitostí k ujasnění, jaké nové poznatky a zkušenosti výzkum oběma stranám přinesl.

Práci doporučuji k obhajobě a navrhuji stupeň klasifikace
dobře.

V Českých Budějovicích, 30. 8. 2012

Jana Valdrová